

Προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης στον Νομό Κυκλάδων

Της κ. **Σοφ. Νικ. ΣΑΡΑΛΙΩΤΗ**
και του κ. **Παν. Γεωρ. ΣΤΕΡΓΙΟΥ**

Πτυχ. Α.Τ.Ε.Ι. Τουριστικών Επιχειρήσεων¹

Είναι κοινή παραδοχή, ότι ένα από τα κυριότερα τουριστικά αξιοθέατα, κάθε περιοχής είναι οι φυσικοί της πόροι. Στη κατηγορία αυτή ως γνωστόν ανήκουν το νερό, η χλωρίδα και η πανίδα της. Αυτοί οι φυσικοί πόροι πάντοτε προσέλκυαν ταξιδιώτες, είτε εθελοντικοί, είτε αναγκαστικά. Μέσα από τη δημιουργία άλλοτε των εθνικών πάρκων και άλλοτε των φυσικών προστατευόμενων περιοχών, η κοινωνία αναγνωρίζει τους ιδιαίτερους φυσικούς πόρους, που αξίζουν να προστατευθούν. Όμως, ο προσδιορισμός ενός χώρου ως μοναδικού υποσυστήματος δεν είναι πάντα αρκετός για να εξασφαλίσει την προστασία του. Πριν από την εμφάνιση των δυνάμεων, που προκάλεσαν τον μαζικό τουρισμό, αυτό δεν θα ήταν δύσκολο. Σήμερα, οι φυσικές περιοχές σε όλο τον κόσμο προσφέρουν ευκολότερη πρόσβαση σε συνεχώς και περισσότερους ανθρώπους. Το εύλογο ερώτημα που δημιουργείται, δηλαδή του πως μπορεί να επιτραπεί η χρήση παράλληλα με τη διατήρηση ακεραιότητας των πόρων, έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις. Μία λύση θα ήταν ο περιορισμός της χρήσης. Οι αντίμαχοι της περιορισμένης χρήσης υποστηρίζουν, ότι μία τέτοια τακτική θα οδηγήσει σε μία κατάσταση, όπου μόνο οι πλέον ευκατάστατοι θα είναι σε θέση να «αγοράζουν» μία φυσική εμπειρία. Σύμφωνα με τα επιχειρήματά τους, ο τουρισμός, που θα βασίζεται στη χρήση των φυσικών πόρων θα γίνει μία δραστηριότητα της «ελίτ». Άλλοι, υποστηρίζουν, ότι είναι απαραίτητη η μόρφωση των ανθρώπων σχετικά με τη σχέση ανθρώπου-γης, εξασφαλίζοντας έτσι την σωστή χρήση και απόλαυση της φύσης. Έχουν προταθεί και δοκιμασθεί πολυάριθμες προτάσεις, η κάθε μία εκ των οποίων είχε διαφορετικά επίπεδα επιτυχίας.

Πριν από τη πρόταση λύσεων, θα πρέπει να κατανοήσουμε ορισμένες από τις βασικές αιτίες των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μερικές από τις οποίες είναι:

Η ταχεία ανάπτυξη του πληθυσμού, γεγονός, που οδήγησε σε μία σταθερή ανάπτυξη της ζήτησης, για επί πλέον αξιοποίηση των ανανεώσιμων και μη πόρων.

Η αυξανόμενη βιομηχανική ανάπτυξη, που επιτυγχάνει την μόλυνση του αέρα και του νερού.

Η γενική απουσία γνώσης, από την πλευρά του Κοινού, σχετικά με την αξία των φυσικών πόρων ειδικά της χλωρίδας και της πανίδας, η περιορισμένη γνώση του ανθρώπου σχετικά με το σύνθετο σύστημα των αλληλοσυνδεόμενων διαδικασιών και των αλληλεξαρτημένων σχέσεων του περιβάλλοντος.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις προκύπτουν μέσα από δυο αιτίες, που συνήθως λειτουργούν μαζί, ταυτόχρονα. Η μία αιτία αναφέρεται στον τουρίστα και η δεύτερη στη βιομηχανία, που εξυπηρετεί τον τουρίστα.

1. Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από εκτενή εργασία των Σ. με θέμα: «Προοπτικές Τουριστικής Ανάπτυξης Στον Νομό Κυκλάδων». Ηράκλειο, 2006.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΡΟΥΡΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Δ/ντής: Δ. Θεοφιλοπούλου

Όθωνος-Αμαλίας 109, Σπάρτη, 23100, και Επτανήσου 4B Χαλάνδρι 152 31

• Έτος 63ον • Αρ. Φύλλου 2318 • Μάρτιος-Απρίλιος 2007 • Τιμή Φύλλου €0,15

Έτσι, και στην περίπτωση του Νομού Κυκλάδων παρατηρήσαμε, ότι υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον και τοπίο του Νομού. Οι κυριότεροι κίνδυνοι υποβάθμισης των αξιόλογων οικοσυστημάτων του Νομού Κυκλάδων συνοψίζονται ως εξής:

Υπέρμετρη και κυρίως ανεξέλεγκτη ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η επικράτηση του μοντέλου του μαζικού τουρισμού έχει ως βασικό χαρακτηριστικό την συγκέντρωση επισκεπτών πέρα από τα όρια της φέρουσας ικανότητας σε αυτά τα νησιά και πολύ περισσότερο στα ευαίσθητα οικοσυστήματά τους, που αποτελούν πόλο έλξης του τουριστικού ρεύματος. Οι πιέσεις που ασκούνται στο φυσικό περιβάλλον των Κυκλάδων από τις τουριστικές δραστηριότητες είναι:

Η κατανάλωση υδατικών πόρων πέρα από τα όρια της βιωσιμότητας των τοπικών αποθεμάτων (δεκαπλασιασμός του πληθυσμού κατά την τουριστική περίοδο).

Η δημιουργία αποβλήτων, (τόσο απορριμμάτων, όσο και αστικών λυμάτων), με ρυθμό, που συχνά ξεπερνά τις δυνατότητες των ήδη προβληματικών συστημάτων συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης τους, (έντονη πληθυσμακή εποχικότητα, που συνδυάζεται με σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές για τη διαχείριση αποβλήτων). Παράλληλα η λειτουργία τουριστικών εγκαταστάσεων κατά μήκος της ακτογραμμής συντελεί στη διάχυση των πηγών ρύπανσης, μεγιστοποιώντας την δυσκολία διαχείρισής τους. Η ρύπανση, που προκαλείται, σχετίζεται με τα αστικά λύματα, τα οικιακά απορρίμματα και το θόρυβο.

Η εισβολή μεγάλου αριθμού επισκεπτών σε ευαίσθητα οικοσυστήματα, με αποτέλεσμα την πρόκληση οικολογικών διαταραχών. Η δημιουργία θορύβου, οι μετακινήσεις ανθρώπων, η χρήση έντονων φώτων κ.λ. απομακρύνουν τους ευαίσθητους πληθυσμούς πανίδας από τους φυσικούς χώρους συγκέντρωσής τους.

Η κατασκευή τουριστικών ανωδομών και υποδομών, (συχνά πρόκειται για δημόσια έργα), χωρίς ουσιαστικό έλεγχο χωροθέτησης και λανθασμένο ή και ανεπαρκή σχεδιασμό, προκαλώντας μη αντιστρεπτές μεταβολές στην φυσική δομή ευαίσθητων οικοσυστημάτων όπως οι αμμοθίνες, τα έλη και οι λιμνοθάλασσες.

Επέκταση των οικισμών κατά μήκος της παράκτιας ζώνης. Η γραμμική ανάπτυξη των οικιστικών κέντρων κατά μήκος των παράκτιων οδικών αξόνων έχει οδηγήσει στη σημαντική συγκέντρωση ανθρώπων και δραστηριοτήτων κοντά στις ακτές προκαλώντας:

Μείωση των πληθυσμών και των ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Οι ταχύτατες και ανεξέλεγκτες μεταβολές στη χρήση της γης (αυθαίρετη δόμηση, πρόχειρες κατασκευές υποδομών κ.λ.) είναι στη πλεονότητά τους μη αντιστρέψιμες (καταστροφή ενδιαιτημάτων).

Διάχυση της ρύπανσης από αστικά λύματα και απορρίμματα.

Πρόκληση πυρκαγιών εσκεμμένα ή από ατύχημα, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, στο βαθμό, που συνδέονται με τουριστικές δραστηριότητες π.χ. αναψυχή στην ύπαιθρο ή την οικοπεδοποίηση και στη συνέχεια την αυθαίρετη δόμηση τουριστικών εγκαταστάσεων στις κατεστραμμένες από τις πυρκαγιές εκτάσεις.

Διάβρωση των ακτών, ως αποτέλεσμα αποτυχημένου σχεδιασμού κατασκευών κατά μήκος της ακτογραμμής, για την εξυπηρέτηση του τουρισμού.

Οι κυριότεροι κίνδυνοι υποβάθμισης του τοπίου των νησιών του Νομού Κυκλάδων (σύμφωνα με τη μελέτη για το Νομό Κυκλάδων από τον Ε.Ο.Τ.) συνίστανται:

Στην κατασκευή τουριστικών ανωδομών και υποδομών, κυρίως - αλλά όχι μόνο - κατά μήκος της ακτογραμμής.

Στην ευρύτερη «αξιοποίηση» των όρων της εκτός σχεδίου δόμησης κ.ά.

Στην πρόκληση πυρκαγιών με συνέπεια την καταστροφή δασικών και άλλων εκτάσεων και στην ανεξέλεγκτη διάθεση στερεών απορριμμάτων στις κοίτες των ρεμάτων, στις ακτές και αλλού, στο βαθμό που συνδέονται με την τουριστική δραστηριότητα.

Προτάσεις

Έχοντας ως οδηγό όλα αυτά τα στοιχεία και με κύριο γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και όσον το δυνατόν περισσότερη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στα νησιά του Νομού Κυκλάδων τονίζουμε εναλλακτικές ή ειδικές μορφές τουρισμού, που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε αυτά τα νησιά. Μέσα από εκτενή μελέτη, που έγινε σε όλα τα νησιά των Κυκλάδων το συμπέρασμα είναι ότι όλα τα νησιά, από το πιο μικρό μέχρι το πιο μεγάλο, είναι σε θέση να εφαρμόσουν και να αναπτύξουν κάποιο ή κάποια είδη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το γεγονός αυτό καθ' εαυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό για την πορεία του τουρισμού σε ολόκληρο τον Νομό γιατί έτσι μπορούν πολλά από τα κυκλαδονήσια να αναπτυχθούν ξεχωριστά και να ανεξαρτοποιηθούν από την επιρροή των μεγαλύτερων νησιών. Έτσι, θα μπορέσουν να αναπτυχθούν και οι κοινωνίες των νησιών αυτών, αρκεί να τηρηθεί ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός του όποιου δήποτε σχεδίου ανάπτυξης, πάντοτε με τον δέοντα σεβασμό προς το περιβάλλον, τις παραδόσεις (ήθη και έθιμα) και τις ιδιαίτερες αρχές των κατοίκων των νησιών της περιοχής.

Λαμβάνοντας προσεκτικά όλες αυτές τις παραμέτρους παρουσιάζονται αναλυτικά για το κάθε ένα νησί ξεχωριστά τα είδη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που μπορούν να εφαρμοστούν.

Σαντορίνη: Υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για ανάπτυξη του θαλάσσιου, του περιβαλλοντικού τουρισμού, του πολιτιστικού, του τουρισμού ενεργού αναψυχής και του incentive (τουρισμός κινήτρων).

Μύκονος: Ο θαλάσσιος τουρισμός, ο παραθεριστικός, ο πολιτισμικός (κυρίως για την Δήλο) και ο τουρισμός κινήτρων (incentive).

Πάρος: Εδώ υπάρχουν ευκαιρίες και δυνατότητες εφαρμογής και ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού, του χρονομεριστικού τουρισμού (Time Sharing), του incentive (τουρισμός κινήτρου), του κοινωνικού τουρισμού, του τουρισμού της Γ' ηλικίας-παραχείμασης, του αθλητικού τουρισμού, του πολιτιστικού και του παραθεριστικού.

Άνδρος: Ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, αναψυχής, ο πολιτιστικός και ο παραθεριστικός.

Κέα: Προϋποθέσεις για θαλάσσιο τουρισμό, περιβαλλοντικό, για αγροτουρισμό, για παραθεριστικό και για ημερήσιο (εξ αιτίας της μικρής απόστασης από την Αθήνα).

Σύρος: Ο θαλάσσιος τουρισμός, ο χρονομεριστικός (Time Sharing), ο συνεδριακός, ο εκθεσιακός, incentive (κινήτρων), Γ' ηλικίας παραχείμασης, πολιτιστικός, αστικός και παραθεριστικός τουρισμός.

Τήνος: Οικοτουρισμός, τουρισμός υγείας, αγροτουρισμός, κοινωνικός και πολιτιστικός τουρισμός.

Αμοργός: Θαλάσσιος, οικοτουρισμός, κοινωνικός και πολιτιστικός τουρισμός.

Ίος: Θαλάσσιος τουρισμός και αγροτουρισμός.

Μήλος: Συνεδριακός τουρισμός, οικοτουρισμός και πολιτισμικός.

Νάξος: Στο μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων υπάρχουν προϋποθέσεις ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού, του οικοτουρισμού, του αγροτουρισμού, του τουρισμού Γ' ηλικίας- παραχέιμασης, του πολιτιστικού και του παραθεριστικού τουρισμού.

Σέριφος: Θαλάσσιος και παραθεριστικός τουρισμός.

Σίφνος: Θαλάσσιος τουρισμός, περιβαλλοντικός, αγροτουρισμός, πολιτιστικός και παραθεριστικός.

Ανάφη: Εξ αιτίας της γεωγραφικής θέσης, (το ανατολικότερο νησί των Κυκλάδων) μπορούν να αναπτυχθούν ο περιβαλλοντικός και ο αγροτουρισμός.

Δονούσα: Θαλάσσιος τουρισμός, περιβαλλοντικός και αγροτουρισμός.

Ηράκλεια: Θαλάσσιος, περιβαλλοντικός τουρισμός.

Κουφονήσια: Θαλάσσιος τουρισμός, περιβαλλοντικός και αγροτουρισμός.

Σχοινούσα: Θαλάσσιος, περιβαλλοντικός, αγροτουρισμός και πολιτιστικός τουρισμός.

Θηρασιά: Περιβαλλοντικός τουρισμός.

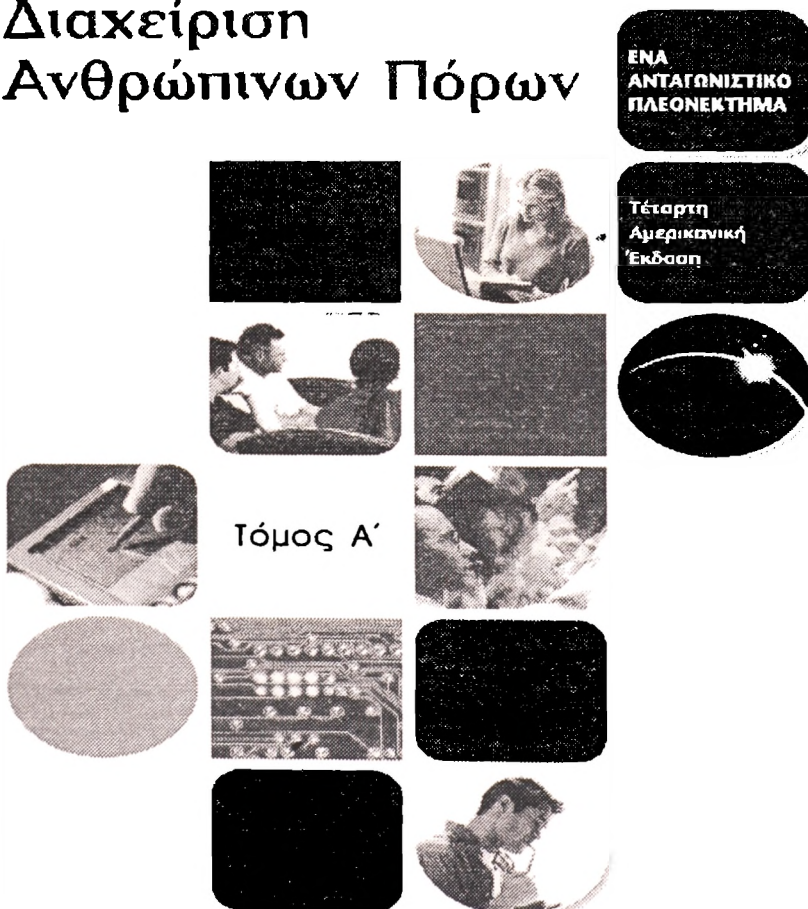
Φολέγανδρος: Περιβαλλοντικός τουρισμός, αγροτουρισμός και πολιτιστικός τουρισμός.

Αντίπαρος: Θαλάσσιος τουρισμός και περιβαλλοντικός.

Κίμωλος: Οικοτουρισμός, τουρισμός υγείας και πολιτιστικός τουρισμός.

Αυτό που πρέπει να τονισθεί είναι ότι η αξιοποίηση του θαλάσσιου τουρισμού είναι βασική για όλα τα Κυκλαδονήσια αφού έτσι και αλλιώς η θάλασσα είναι το κύριο προϊόν τους προς εκμετάλλευση. Επίσης, ειδική μέριμνα πρέπει να δοθεί στον πολιτισμικό τουρισμό (υπάρχουν πλήθος σημαντικών αρχαιοτήτων από όλες τις χρονικές περιόδους και κυρίως του περίφημου Κυκλαδίτικου πολιτισμού), καθώς και πολλές εκκλησίες. Όλα όσα προτείνονται μπορούν άμεσα να εφαρμοσθούν, αφού ήδη υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, ενώ όλο και νέα σχέδια εκπονούνται προς αυτές τις κατευθύνσεις από τους αρμόδιους φορείς.

Διαχείριση Ανθρώπινων Πόρων

Raymond A. NOE
The Ohio State University

John R. HOLLENBECK
Michigan State University

Barry GERHART
University of Wisconsin-
Madison

Patrick M. WRIGHT
Cornell University

Επιστημονική επιμέλεια:
Καθηγητής
Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Μετάφραση:
Ρίτα ΚΟΛΑΪΤΗ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το Ευρωπαϊκό Οπτικοακουστικό Δίκτυο Euronem
σε συνεργασία με την Νομαρχία Κυκλάδων, το Επαρχείο Άνδρου και
τον Δήμο Υδρούσας,

Σας προσκαλεί σε Ημερίδα με θέμα:

«ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

που θα πραγματοποιηθεί

το Σάββατο 2 Ιουνίου 2007 (ώρες 17:30-20:30)

στο ξενοδοχείο «Andros Holiday» στο Γαύριο της Άνδρου.

*Η ημερίδα πραγματοποιείται υπό την αιγίδα
της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα,
στο πλαίσιο του εορτασμού των 50 χρόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.*

ΔΙΟΝΥΣΗΣ Ν. ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΣ

**Η γενιά της αυξημένης αδρεναλίνης
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ**

Έκδοση:

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ 2005

Η γενιά της αυξημένης αδρεναλίνης είναι οι νέοι της σημερινής εποχής. Οι νέοι που δεν γνωρίζουμε, οι νέοι που δεν τους έχουμε επιτρέψει να μας γνωρίσουν, οι νέοι τους οποίους κρίνουμε. Διαφορετικός τρόπος επικοινωνίας, διασκέδασης, ένδυσης, γενικότερα έκφρασης. Ένταση και ταχύτητα χαρακτηρίζουν κάθε στιγμή τη ζωή τους. Η ανάγκη των νέων ανθρώπων για επικίνδυνες δραστηριότητες, η ευχαρίστηση που αντλούν από την περιπέτεια και η αναζήτηση νέων πηγών κινδύνου στη ζωή τους μοιάζουν με ένα νέο ναρκωτικό, το οποίο τους κλείνει πονηρά το μάτι. Αυτά είναι τα βασικά συστατικά στην πρώτη ύλη της νεότητας, συστατικά τα οποία περιγράφονται με εύστοχο και γλαφυρό λόγο. Ο συγγραφέας παρατηρεί και καταγράφει εικόνες της καθημερινότητας από τη ζωή των νέων και από την αλληλεπίδρασή τους με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, είτε αυτά είναι γονείς είτε δάσκαλοι είτε εργοδότες. Δίνει ερεθίσματα για διάλογο και για επίλυση σύγχρονων θεμάτων, όπως είναι η εκπαίδευση, η ανεργία, οι τρόποι διασκέδασης, οι σεξουαλικές σχέσεις, οι μορφές επικοινωνίας, η δημιουργία κινήτρων και προτύπων. Παράλληλα, η αυτοπαρατήρηση του Συγγραφέα αλλά και των ανθρώπων της γενιάς του πραγματοποιείται στο επίπεδο της ανταλλαγής ρόλων και ευθυνών, σε ένα κοινωνικό πλαίσιο το οποίο συνεχώς αλλάζει και διαμορφώνεται εκ νέου.